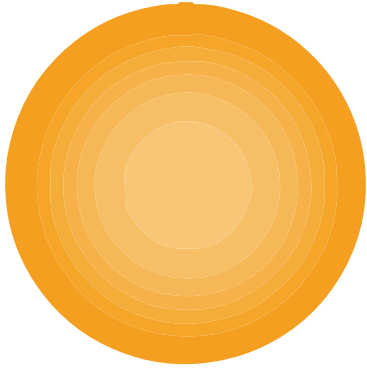

Beter spelen en bewegen met kleuters

Samenvatting

Beter spelen en bewegen met kleuters

de samenvatting

een uitgave van de THEMA – academy

december 2020

www.spelenmetgedrag.nl

www.beterspelenenbewegenmetkleuters.nl

Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, ook zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Woord vooraf

Waarom dit boek?

Werken met kleuters is een vak apart en bewegingsonderwijs is een apart vak. Die twee gecombineerd verdienen een eigen boek. Een bundeling van veel bestaande theorie over kleuters, over het hoe en waarom van bewegingsonderwijs en vooral over het vakkundig bewegen met kleuters. De oorspronkelijke vraag voor dit boek komt bij de pabo's vandaan, waar iedere student die afstudeert bevoegd is om gym te geven aan kleuters. Eindelijk een boek met de kennisbasis als uitgangspunt en aangevuld met basiskennis in een boek samengevoegd: Beter spelen en bewegen met kleuters.

Doelgroep

Naast pabostudenten is dit boek ook zeker geschikt voor een studie aan sportopleidingen als de ALO of MBO Sport en bewegen (CIOS). Groepsleerkrachten en vakleerkrachten bewegingsonderwijs die al voor de klas staan, kunnen het gebruiken als verdieping of als naslagwerk. Dit boek voorziet ook in de behoefte aan specifieke kennis voor fysiotherapeuten, pedagogen en bewegingsagogen die (gaan) werken met het jonge kind.

Visie in dit boek: uitgangspunten

Kleuters leren al spelend zichzelf en de wereld om hen heen kennen en begrijpen. De negen criteria voor een goede bewegingsles, zoals beschreven in dit boek, bieden jou als leerkracht de handvatten om tegemoet te komen aan de basisbehoeften van kleuters. Tel de 'leerkracht' van het kind op bij jouw eigen 'leerkracht' in een les bewegingsonderwijs met kleuters en ontwikkeling en plezier zullen de uitkomst zijn. De diversiteit in een groep 1-2 is groot. Door uit te gaan van de totale ontwikkeling van de kleuter en de mogelijkheid te bieden tot impliciet leren draagt het bewegingsonderwijs bij aan het vormen van zelfredzame en autonome individuen. En ja daar hoort een blauwe plek of wat tranen zeker bij.

Beter spelen en bewegen met kleuters – de samenvatting

In deze E-bookversie is van elk hoofdstuk een korte samenvatting gegeven; beknopt en to-the-point waarmee de rode lijn van het boek duidelijk naar voren komt.

Deze samenvatting is ook prima te gebruiken voor het boek 'Bewegingsonderwijs met kleuters' omdat de tekst van beide boeken vrijwel hetzelfde is. De overeenkomsten en verschillen staan op een rij op de site www.bewegingsonderwijsmetkleuters.nl (doorkliklink van maken)

Veel plezier,

Het THEMA-team

Inhoudsopgave

1	Belang bewegingsonderwijs met kleuters	5
1.1	Totale ontwikkeling	
1.2	Lichamelijke oefening toen, bewegingsonderwijs nu	
1.3	Legitimatatie van het vak	
1.4	Motorische ontwikkeling	
1.5	Rechten van de kleuter	
2	Een goede les bewegingsonderwijs met kleuters	6
2.1	Het referentiekader	
2.2	Criteria voor een goede les	
2.3	De lesvoorbereiding	
2.4	De uitleg	
2.5	De les	
2.6	Evaluatie van de les	
3	Leer-kracht van de leerkracht	7
3.1	Leidinggeven is leiding nemen	
3.2	Organisatorische aspecten	
3.3	Begeleiding	
3.4	Omgangsvormen	
3.5	Gender bias	
4	De leer-kracht van het kind	8
4.1	Leerbehoeften	
4.2	Leerstijlen	
4.3	Skill-willmatrix	
4.4	De acht van het brein	
5	Motorisch-didactisch leermodel	9
5.1	Het zandlopermodel	
5.2	Didactische keuzes, een mix van maatregelen	
5.3	Doelen en bijvangsten	
6	Wat is een kleuter?	10
6.1	Natuur- of cultuurbepaald?	
6.2	Ontwikkeling van kleuters	
6.3	Diversiteit aan kleuters	
7	Motorisch leren	11
7.1	Wat is motorisch leren?	
7.2	Oude theorieën gaan voorbij	
7.3	Nieuwe inzichten	
7.4	De motorische leercirkel	
7.5	Motorische competentie	
8	Leerlijnen bewegingsonderwijs met kleuters	12
8.1	Het theoretische kader	
8.2	Van leerlijn tot TULE-doelen	
8.3	Bewegingsthema's uitgewerkt	
8.4	Voorbeeldlessen in tuinen	
9	Het bewegingsonderwijs in de organisatie	13
9.1	Het speellokaal	
9.2	Jaarplanning bewegingsonderwijs	
9.3	Zorgverbreding en passend onderwijs	
10	Bewegen in de brede context	14
10.1	De brede context begrensd	
10.2	Het schoolplein nader bekeken	
10.3	Sport- en spelactiviteiten schoolbreed	

Hoofdstuk 1 Belang bewegingsonderwijs met kleuters

In hoofdstuk 1 wordt het belang van bewegingsonderwijs met kleuters beschreven.

Goed bewegingsonderwijs met kleuters gaat uit van de totale ontwikkeling van een kind. Er wordt gekeken naar de lichamelijke opvoeding van 'toen' en de huidige kijk op onze bewegingscultuur. De legitimatie van het vak wordt beschreven en tot slot wordt ingegaan op de rechten van een kleuter.

1.1 Totale ontwikkeling

Vanuit het spel, het actief bezig zijn, de rollenspellen en fantasie ontdekken vier- tot zes-jarigen zichzelf en de wereld om hen heen. Verschillende wetenschappelijke onderzoeken komen tot positieve effecten van beweging op de motorische, cognitieve en sociale ontwikkeling. Bewegingsonderwijs AAN kleuters impliceert een leerkracht-gestuurde omgeving, met de omschrijving bewegingsonderwijs VAN kleuters lijkt het initiatief en leiding bij de kleuters te liggen en bij bewegingsonderwijs MET kleuters ontstaat er een leeromgeving waarin kleuters samen met de leerkracht vorm geven aan de les, de inhoud en de individuele doelen.

1.2 Lichamelijke oefening toen, bewegingsonderwijs nu

In de wet op het basisonderwijs uit 1985 is de lagere school afgeschaft. Voortaan heette het de basisschool. De kleuterklassen werden groep 1 en 2, waarmee zij als onderdeel van de basisschool werden beschouwd. Vanaf 4 jaar mag een kleuter naar school, de leerplicht geldt vanaf vijf jaar. De Nederlandse vakwereld kijkt vandaag de dag naar het bewegingsonderwijs als een onderwijsleervak met daarbij vastgestelde kerndoelen.

1.3 Legitimatie van het vak

Ondanks verschillende uitgangspunten hebben de ontwikkelingspsychologische theorieën gemeen dat ze het belang van beweging en spel benadrukken voor het totale functioneren van een individu.

1.4 Motorische ontwikkeling

Motorische ontwikkeling wordt opgevat als het leerproces waarin een scala aan motorische vaardigheden verworven wordt, wat zich over jaren uitstrekt. Uitgangspunt is dat zowel rijpingsfactoren als omgevingscondities elkaar wederzijds beïnvloeden en dat beide clusters van factoren dus invloed uitoefenen op de ontwikkeling.

1.5 Rechten van de kleuter

Kleuters hebben rechten, net als ieder ander mens. Waardoor zij op zoek kunnen gaan naar hun eigen mogelijkheden en uitdagingen. De beweegnorm voor kleuters is negen momenten in de week. Minimaal elke dag naar buiten, het speelplein op en de overige momenten bewegen in het speellokaal is iets waar kleuters recht op hebben.

Hoofdstuk 2 Een goede les bewegingsonderwijs met kleuters

In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe je een goede les bewegingsonderwijs met kleuters kunt voorbereiden, geven en evalueren waarbij een groot aantal handvatten wordt gegeven.

2.1 Het referentiekader

Zonder dat je enige ervaring hebt met het geven van lessen bewegingsonderwijs aan kleuters, moet je het hebben van je eigen referentiekader en de mogelijke vragen die je jezelf al in de voorbereiding kan stellen. In je hoofd kun je je gymles al laten afspelen.

2.2 Criteria voor een goede les

Het geeft jou als leerkracht houvast als je een aantal criteria meeneemt dat belangrijk is om rekening mee te houden. Deze criteria zijn verdeeld in drie dimensies: bewegen, beleven en reguleren. Naast deze negen criteria is er nog één allesomvattend aspect dat heel belangrijk is; plezier. Een goede les bewegingsonderwijs komt een kind tegemoet in zijn behoefte aan veel bewegen en spelend leren bewegen.

2.3 De lesvoorbereiding

Het maken en schrijven van een lesvoorbereiding is vaak meer dan het halve werk voor het geven van een goede gymles. A.A.R.D.E.G zijn de beginletters van verschillende elementen die bij het voorbereiden van een bewegingsactiviteit aandacht krijgen.

Soms bouw je, voor een deel, het speellokaal ook met de kleuters op of ruim je samen een aantal materialen aan het eind van de les weer op. Een handig handvat om dit te regelen wordt wel de 6 W's genoemd.

2.4 Motorische ontwikkeling

Om je uitleg van een activiteit duidelijk en kort te houden kun je gebruikmaken van het PAD-principe. Dit principe zorgt ervoor dat je je uitleg kort houdt en geeft de kleuters veel speel- en beweegtijd. Als je kiest voor voldoende keuzemogelijkheden is hulp van jou als leerkracht niet meteen nodig.

2.5 De les

De gehele les en ook de activiteiten afzonderlijk kun je observeren vanuit drie observatietorens: loopt 't, lukt 't en leeft 't.

2.6 Evaluatie van de les

Na het voorbereiden en uitvoeren komt tenslotte het evalueren van de les. Na afloop van de gegeven les kijk je terug. Hoe is de les verlopen? Wat mag of moet beter en doe je de volgende keer dus anders? Had je andere keuzes kunnen of moeten maken? Welke kennis en overwegingen en praktische zaken neem je mee naar de volgende les? Door de les te evalueren aan de hand van de negen criteria voor een goede les, heb je voor jezelf snel inzichtelijk in welke mate jouw les voldoet aan deze standaard.

Hoofdstuk 3 Leer-kracht van de leerkracht

Hoofdstuk 3 gaat over de mogelijkheden die een leerkracht ter beschikking heeft. Leer-kracht waar jij als leerkracht gebruik van kunt maken. De mogelijkheden en tools om de bewegingsbeïnvloeding van een groep en de individuele leerling zo goed mogelijk te laten verlopen, worden in dit hoofdstuk besproken.

3.1 Leidinggeven is leiding nemen

Als je leiding neemt, zal je keuzes moeten maken. Keuzes in het belang van de gestelde doelen, in het belang van het leerproces én in het belang van de leerlingen. De manier waarop jij je als lesgever presenteert, heeft direct invloed op het verloop van de les.

Er worden verschillende stijlen onderscheiden: de commandostijl, de dialoogstijl en de zelfinstructiestijl. Binnen de praktijk van het bewegingsonderwijs met kleuters is er een aantal vormen van instructie dat werkt bij de uitleg van een les. Het wordt extra instructie genoemd als de leerkracht op eigen initiatief instapt. Dit kan zijn omwille van de veiligheid of bijvoorbeeld als blijkt dat een kind zelfstandig niet dat ene stapje verder komt. De leerkracht geeft of organiseert hulp om kinderen te helpen in de ontwikkeling van hun bewegingsgedrag.

3.2 Organisatorische aspecten

Onder organisatorische aspecten wordt verstaan alles dat te maken heeft met het concreet regelen van een bewegingsles. De organisatorische aspecten bepalen voor een heel groot deel de effectiviteit van een les en de efficiëntie van werken. Een les bewegingsonderwijs is in verschillende organisatievormen aan te bieden, zoals klassikale les, vrije les, vakkenles. (= tuintjesles).

Binnen het bewegingsonderwijs zijn de gekozen organisatievorm en de keuze van de activiteiten mede bepalend voor het indelen van de groep. Bij het werken in groepjes worden de volgende indelingen onderscheiden: homogene, heterogene indelingen en willekeurig ingedeelde groepen.

3.3 Begeleiding

De begeleidingsstijlen die het meest gangbaar zijn binnen het bewegingsonderwijs met kleuters zijn: instrueren, participeren, delegeren en als vierde stimuleren en motiveren. Binnen het bewegingsonderwijs worden er ook nog andere 'lesgeef- en begeleidingsstijlen' onderscheiden. Bijvoorbeeld de zogenoemde CIOS-rollen, de Coach, de Instructeur, de Organisator en de Scheidsrechter. Tijdens de les bewegingsonderwijs zal iedere leerkracht ingaan op de basisbehoeften van kinderen; relatie, autonomie en competentie. Vaardigheid en motivatie bepalen eveneens de manier van deelname aan een activiteit. Als leerkracht streef je naar een zo optimaal mogelijk leerresultaat.

3.4 Omgangsvormen

In deze paragraaf worden omgangsvormen behandeld waar je als leerkracht uit kan kiezen.

3.5 Gender bias

De vaak onbewuste kijk die leerkrachten hebben op de verschillen en overeenkomsten tussen jongens en meisjes worden hier besproken.

Hoofdstuk 4 Leer-kracht van het kind

Hoofdstuk 4 gaat over de LEER-kracht van de leerling. Een kind is in de basis volledig toegerust voor zijn eigen ontwikkeling. De mogelijkheden om deze kracht volledig te benutten en tot zijn recht te laten komen worden in dit hoofdstuk besproken. Het gaat dan over leerbehoeften, leerstijlen, de skill- willmatrix en over de acht breinprincipes.

4.1 Leerbehoeften

De uniciteit en de eigenheid van een kind komt naar voren in de wijze waarop het deelneemt aan een bewegingsactiviteit. Ieder kind, hoe jong ook, komt al met een unieke en persoonlijke bewegingsgeschiedenis naar de gymles en heeft binnen die les dan ook zijn eigen leerbehoeften. Voor jou als leerkracht is het goed om die speelskriebeels te herkennen en de vijf ontwikkelingslijnen hier van. Daarnaast geven verschillende modaliteiten aan hoe kinderen zich verhouden tot het spel of de activiteit. Verder worden nog de vier EIGENs onderscheiden. Elk kind heeft zijn eigen leertempo, beweegniveau, interesses en leerstijl.

4.2 Leerstijlen

De leerstijlen van Kolb zijn ook herkenbaar in de wijze waarop een kind deelneemt aan het bewegingsonderwijs. De doener, de beschouwer/ontwerper, de denker en de beslisser worden alle vier besproken aan de hand van hun plaats in de leercyclus waarin ook de twee leerdimensies zijn geplaatst. Het is voor jou als leerkracht van belang dat je je eigen leerstijl en (instructie)voorkeuren kent.

4.3 Skill- willmatrix

Op basis van de combinatie van capaciteiten (iets wel of niet kunnen) en motivatie (iets wel of niet willen) krijg je door de skill-willmatrix inzicht in vier 'typen' kinderen. Motivatie wordt uitgewerkt in concrete suggesties om bij jonge kinderen de intrinsieke motivatie in de gymles te bevorderen. Belangrijk bij motivatie is de 'mindset', deze bepaalt in hoge mate hoe je je zal ontwikkelen. Er wordt onderscheid gemaakt in een statische mindset en een groei-mindset. De meest voorkomende angsten die je kunt tegenkomen in de speelzaal worden behandeld.

4.4 De acht van het brein

Nieuwe inzichten over het brein en de wijze waarop het brein leert hebben invloed op hoe het bewegingsonderwijs moet worden vormgegeven en ingericht. Twee wezenlijke aspecten hierbij zijn herhalen en variëren. Hoe je aan deze variatiebehoefte kunt voldoen en hoe deze variatie kunt waarborgen binnen bewegingssituaties wordt helder in de breinregels, de acht van het brein.

Hoofdstuk 5 Motorisch didactisch leermodel

In hoofdstuk 5 wordt een motorisch didactisch leermodel geschetst dat houvast biedt bij het voorbereiden en uitvoeren van lessen bewegingsonderwijs met kleuters. Dit zogenoemde zandlopermodel bestaat uit drie componenten: de vijf fasen van de zandloper die elkaar chronologisch opvolgen, de vier elementen (kind, leerkracht, taak en omgeving) en de vele factoren die te plaatsen zijn binnen de verschillende elementen.

5.1 Het zandlopermodel

Het zandlopermodel onderscheidt vijf fasen: 1. informatie van de vorige les, 2. overwegingen vooraf, 3. de voorbereiding, 4. de les zelf en 5. de les nabereiding. Het model symboliseert een doorlopend proces dat steeds weer opnieuw begint door 'de zandloper om te draaien'.

De vier elementen: kind, leerkracht, taak en omgeving zijn in iedere fase van het model onlosmakelijk met elkaar verbonden. De wisselwerking van en tussen de elementen en fasen worden uitgewerkt. Alle vier de elementen beïnvloeden elkaar continu in een dynamisch en intrigerend samenspel.

In de derde component van het zandlopermodel worden aan alle vier de elementen factoren gekoppeld. Het betreft dus kindfactoren, leerkrachtfactoren, taak- en omgevingsfactoren.

5.2 Didactische keuzes, een mix van maatregelen

In alle vijf de fasen van het lesgeven en met betrekking tot alle vier de elementen (kind, leerkracht, taak en omgeving) en alle vier de soorten factoren maak je als leerkracht didactische keuzes. Deze bevorderen het leerproces van kleuters of werken juist belemmerend. Om zoveel mogelijk inzicht te krijgen in het maken van deze keuzes en te zien hoe de verschillende componenten met elkaar samenhangen worden praktijkvoorbeelden uitgewerkt en beschreven. Het gaat om voorbeelden over het indelen van de groepjes, hulpverleners en keuze van activiteiten, keuzes met betrekking tot een copyles of loopt 't, lukt 't leert 't. Het gaat ook om keuzes in relatie tot modaliteiten en speelkriebels. Jouw rol als lezer verandert in de loop van de voorbeelden. In de eerste voorbeelden krijg je meer informatie met betrekking tot de theorie, dit neemt in het verloop van de voorbeelden verder af om je zo uit te dagen.

5.3 Doelen en bijvangsten

Doelstellingen zijn van belang in het onderwijs en zeker ook het meten daarvan. Daarnaast of daarbij zijn ook bijvangsten van groot belang. Onder bijvangsten worden alle 'niet-voorziene' opbrengsten van leerkrachtactiviteiten verstaan die niet via de doelen in het onderwijsproces zijn terug te vinden. De kwadrantentabel onderscheidt vier verschillende situaties. Twee van de vier heb je van tevoren kunnen voorzien. De andere twee zijn onvoorzien. Twee van de vier bestempel je als gewenst en de anderen twee niet. Deze bijvangsten worden vervolgens met voorbeelden verduidelijkt zodat je ze in de praktijk kunt herkennen.

Hoofdstuk 6 Wat is een kleuter?

Hoe zitten kleuters in elkaar en waar verschillen ze van de andere basisschoolkinderen? Heb je als leerkracht invloed op de totale ontwikkeling? Waar zitten de verschillen bij kleuters onderling bij de ontwikkelingsgebieden. Hoofdstuk 6 gaat jou hierbij helpen.

6.1 Natuur- of cultuurbepaald?

Tot op de dag van vandaag blijft het een discussie welke rol nature en welke rol nurture spelen bij de ontwikkeling van kinderen, Er zijn vele factoren die kunnen meespelen in de ontwikkeling.

Als leerkracht heb je te maken met cultuurverschillen. De twee behoeftespiramides, die van Maslow en Pinto, worden vergeleken. Daarnaast worden de fysiologische en sociale verschillen tussen jongens en meisjes besproken. Als leerkracht is het belangrijk je bewust te zijn van je gender bias en stereotypering te vermijden.

6.2 Ontwikkeling van kleuters

Tussen de vier en zes jaar is een kind een kleuter. Bij deze leeftijdsperiode horen specifieke ontwikkelingstaken. Deze ontwikkelingstaken worden verdeeld in zes domeinen. Per domein wordt aan de hand van praktisch voorbeelden een onderscheid gemaakt in ontwikkeling tussen jongste en oudste kleuters. Als leerkracht kan je per domein Eerste Hulp Bij Ontwikkeling (EHBO) geven, waardoor de kleuters zich optimaler kunnen ontwikkelen. Elk van de zes domeinen draagt bij aan de totale ontwikkeling van de kleuter

6.3 Diversiteit van kleuters

Zodra een kind vier jaar wordt start het in groep 1. Het gehele schooljaar door komen er nieuwe kleuters bij. Ieder kind komt met een eigen achtergrond en beginsituatie binnen. De diversiteit aan kleuters in de groepen 1 en 2 is groot. In een combinatieklas kan de range in leeftijd van vier jaar tot zes en een half jaar zijn. Leerkrachten hebben dagelijks te maken met verschillende onderwijsbehoeften, leerstijlen en intelligentieniveaus. Sinds de invoering van de Wet passend onderwijs is de diversiteit nog verder vergroot.

Hoofdstuk 7 Motorisch leren

Hoe worden de meer dan 700 spieren die je hebt aangestuurd en hoe slaag je erin nieuwe bewegingen aan te leren? Hoe kinderen bewegingen leren en hoe ze hierin, na verloop van tijd, steeds beter worden, daar gaat hoofdstuk 7 over.

7.1 Wat is motorisch leren?

In het motorisch leerproces van toenemende vloeiendheid, accuratesse en snelheid in het bewegen zijn vier kenmerken te noemen. De definitie van motorisch leren bevat een drietal aspecten: relatief duurzaam; gedragspotentieel en specifieke ervaringen. Voor het beter leren uitvoeren van motorische vaardigheden in de praktijk zitten in de drie besproken aspecten serieuze uitdagingen die vragenderwijs worden doorgenomen.

7.2 Oude theorieën gaan voorbij

De wetenschap houdt zich al heel lang bezig met de vraag hoe vaardigheden en bewegingen beter en efficiënter kunnen worden aangeleerd. Een tweetal traditionele theorieën, het drie-fasenmodel en de schematheorie wordt toegelicht. De lastige theorie krijgt praktische handvatten door de fases uit te splitsen in kenmerken. Wat heeft leerling nodig en welke leerhulp kan je als leerkracht kan bieden? Een van de belangrijkste vragen die de theorievorming over motorisch leren bezighoudt, is de vraag hoe de bijna oneindige variaties in bewegingsmogelijkheden kunnen worden gecontroleerd en bestuurd door de hersenen. Het bewegende antwoord van kinderen op het vrijheidsgradenprobleem, is helder en duidelijk zichtbaar in de drie stadia die zij in de praktijk laten zien.

De laatste jaren heeft het denken over motorisch leren een enorme facelift ondergaan. De benadering vanuit de ecologische psychologie en dynamische systeemtheorie werden warm onthaald omdat de ontwikkelingen op het gebied van motorisch leren grotendeels waren stilgevallen. Beide benaderingen vormen een synthese bij de zoektocht naar antwoorden op het bewegingscoördinatieprobleem.

7.3 Nieuwe inzichten

De inzichten op het gebied van motorisch leren zijn de laatste jaren flink veranderd. Leren en dus ook motorisch leren wordt gezien als het opdoen en verwerven van kennis. Dit boek onderscheidt drie vormen van leren: expliciet, impliciet en differentieel leren. In een tabel worden de manieren van leren overzichtelijk weergegeven. Met 'doen wat werkt' wordt benadrukt dat de bewegingswerkelijkheid complex en weerbarstig is en dat er niet een eenduidig moment of manier is om een vorm van motorisch leren in te zetten.

7.4 De motorische leercirkel

De motorische leercirkel is afgeleid van de reflectiecyclus van Korthagen en geeft inzicht in de verschillende momenten bij het leren van een vaardigheid. Tijdens de vijf stappen van de leercirkel leg je als leerkracht accenten, impliciet of expliciet.

7.5 Motorische competentie

Motorisch leren en motorische ontwikkeling zijn niet hetzelfde. In de praktijk worden deze begrippen regelmatig door elkaar gebruikt. Ze beïnvloeden elkaar en komen samen in competente motorisch gedrag.

Hoofdstuk 8 Leerlijnen bewegingsonderwijs met kleuters

Binnen het bewegingsonderwijs in Nederland wordt de indeling van bewegingsactiviteiten op basis van leerlijnen breed gedragen. De 12 leerlijnen die vallen onder kerndoel 57 van de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO), geven structuur, overzicht, variatie en uitdaging binnen de bewegingslessen. Dit is de kern van hoofdstuk 8.

8.1 Het theoretische kader

De SLO heeft alle kerndoelen voor het basisonderwijs beschreven. Sinds het schooljaar 2009/2010 zijn deze ingevoerd. De kerndoelen 57 en 58 hebben betrekking op het bewegingsonderwijs. Kerndoel 58 geeft richting aan de reguleringsdoelen en kerndoel 57 is uitgewerkt naar bewegingsdoelen in 12 leerlijnen.

Elke leerlijn wordt getypeerd door een eigen bewegingsuitdaging, het spanningsveld tussen wel en net niet lukken. Iedere leerlijn is op zijn beurt weer onderverdeeld in maximaal vijf bewegingsthema's met een eigen accent binnen die uitdaging.

Verder worden begrippen als TULE doelen, kernactiviteiten, grondvormen van bewegen en basisvaardigheden beschreven. Ook wordt uitgelegd wat het verschil is tussen variatie op kernactiviteiten en verwante activiteiten.

8.2 Van leerlijn tot TULE-doelen

De TUsendoelen en LEerlijnen, zoals omschreven, zijn streefdoelen die als richtlijnen gebruikt worden om inhoudelijk vorm te geven aan het bewegingsonderwijs tot eind groep 2. Ze zijn verdeeld over de vier tuintjes: klim- en klautertuintje; mik- en jongleertuintje; trucjestuintje en het speluintje. In een tabel staan alle leerlijnen, de bewegingsuitdagingen, bewegingsthema's en TULE doelen overzichtelijk op een rij.

8.3 Bewegingsthema's uitgewerkt

Alle leerlijnen en bewegingsthema's worden systematisch uitgewerkt per beweegtuin. Elk van de vier beweegtuinen en de daarbinnen geplaatste leerlijn(en) en bewegingsthema's zijn uitgewerkt naar een algemene beschrijving, de bewegingsuitdaging, speelkriebels voor kleuters, opbouw en volgorde van aanbieden voor de leerkracht. De uitvoeringswijzen zijn vertaald naar praktische voorbeelden en tot slot zijn enkele handige aandachtspunten voor leerkracht gegeven.

8.4 Voorbeeldlessen in tuintjes

Ter afsluiting van het hoofdstuk zijn twee volledig ingevulde lessen opgenomen. Deze voorbeeldlessen zijn ingericht op basis van de indeling van de 'tuintjes'.

Op de site staan deze lessen ook en worden ze ondersteund met van filmbeelden ([klik hier](#)).

Hoofdstuk 9 Het bewegingsonderwijs in de organisatie

Het volgende bespreken we in hoofdstuk 9; Welke plek neemt het bewegingsonderwijs met kleuters in bij jou op school? Het is de verantwoordelijkheid van de directie om in samenwerking met het team hier vorm en richting aan te geven.

9.1 Het speellokaal

Een intensief en veilig gebruik van het speellokaal voor de oorspronkelijke doelgroep, namelijk peuters en kleuters, vraagt om een visie op bewegingsonderwijs. Door een plan te maken met daarin een vast rooster, regels en afspraken over het gebruik van het speellokaal, wordt dit gebruik vastgelegd. Dit vraagt ook afspraken over wel of geen gebruik van gymkleding en gymshoes en wat doen we met lange haren en brillen?

In een meerjarenplan voor de inrichting van het speellokaal kan je als school gebruikmaken van de praktische tips voor de aanschaf van grote en kleine materialen. Door de materialen regelmatig te laten keuren en het belang van hygiëne op waarde te schatten, creëer je een veilig en optimaal speel- en leerklimaat. Sommige scholen gymmen met kleuters in de grote gymzaal. De grote gymzaal biedt naast voordelen, zeker ook nadelen voor kleuters.

9.2 Jaarplanning bewegingsonderwijs

Het opzetten van een jaarplanning voor bewegingsonderwijs geeft houvast in de voorbereiding van de bewegingslessen. Door voor tien weken steeds vier activiteiten uit te werken en dit vier periodes te herhalen, bied je voldoende variatie en herhaling voor zowel de leerkracht als de kleuters. Bij het opzetten van een jaarplan kun je als school gebruikmaken van een bestaande methode bewegingsonderwijs.

Vijf methodes worden aan de hand van een vaste opzet nader besproken. De uitwerking van het viertal bronnenboeken heeft weer een eigen indeling en clustering van activiteiten. Bronnenboeken zijn goed te gebruiken als naslagwerk en als aanvulling op een gekozen methode.

9.3 Zorgverbreding en passend onderwijs

Op de kleuterleeftijd manifesteren zich al de speciale onderwijsbehoeften per individu. Het is een grondrecht om te mogen 'zijn wie je bent' en als school bepaal je daarin de ruimte die er is om verschillend te zijn: Val je op of val je uit? Ga je als school het verschil ten opzichte van het gemiddelde wegwerken of respecteer en waardeer je de verschillen?

Door de invoering van passend onderwijs wordt handelingsgericht werken steeds belangrijker. Bij het toepassen van de cyclus van handelingsgericht werken ligt de nadruk op mogelijkheden van het kind. In het doorlopen van de vier fases begeleidt de leerkracht het kind om van belemmeringen mogelijkheden te maken.

Hoofdstuk 10 Bewegen in de brede context

In de loop van het schooljaar zijn er heel wat momenten waarop bewegingsactiviteiten worden aangeboden buiten de reguliere lessen bewegingsonderwijs. Als teamlid krijg je hier mogelijk mee te maken in werkgroepen of commissies. Hoofdstuk 10 geeft duidelijkheid over wat er binnen de brede context valt op een basisschool.

10.1 De brede context begrensd

Als leerkracht op een basisschool ben je, naast verantwoordelijk voor je eigen groep in de klas, ook betrokken bij activiteiten voor de overige leerlingen van groep 1 tot en met groep 8. De theorie over de verschillen in psychomotorische ontwikkeling wordt ook vertaald naar de praktijk op het plein, in de klas en in de gymzaal.

De genoemde ontwikkelingstaken per leeftijd bieden de leerkracht handvatten in de begeleiding van de leerlingen. In en rond het schoolgebouw zijn er meerdere ruimtes waar bewogen kan worden. Als school kan je gebruik maken van openbare en commerciële locaties rondom de school voor het brede sport- en spelaanbod.

Als leerkracht van groep 1 en 2 is het belangrijk om de doorgaande lijn binnen de leerlijnen en bewegingsactiviteiten tot en met groep 4 te kennen. Wat moeten kleuters gemiddeld kunnen, kennen of hebben ervaren als ze naar groep 3 gaan? Waar wordt naartoe gewerkt? In de onderbouw ligt de nadruk op basisvaardigheden. Bij de hogere groepen worden de vaardigheden steeds complexer door de verbinding met andere leerlijnen en combinatie met andere bewegingsactiviteiten.

10.2 Het schoolplein nader bekeken

Het schoolplein neemt een belangrijke plek in binnen de organisatie. Iedere groep komt dagelijks buiten. Voor zowel het kleuterplein als het grote speelplein zijn meerdere overwegingen te maken bij de inrichting en de aanschaf van de materialen. Kies je als school voor natuur, sport, spel of een combinatie hiervan? Gaat de school mee in de trend van het 'Gezonde speelplein', een 'groen' schoolplein of bijvoorbeeld een Zoneparc? Door het schoolplein als verlengstuk van de gymzaal te gebruiken worden zowel de leerlijnen, de activiteiten als de materialen naar buiten gebracht

10.3 Sport- en spelactiviteiten schoolbreed

In en rondom een basisschool worden meerdere beweegactiviteiten en evenementen georganiseerd. De school kan hierin zelf initiatiefnemer zijn, al dan niet vanuit de verlengde schooldag of brede school. Daarnaast is er veelal ook een aanbod vanuit de gemeente en wordt de school jaarlijks benaderd voor landelijke evenementen, zoals Koningsdag. Door eigen initiatieven en het overige aanbod langs de zes criteria te leggen, weet je als school of de activiteit geschikt is voor alle deelnemers en niet slechts voor een select groepje.

Beter spelen en bewegen met kleuters, van kennisbasis tot basiskennis', is een rugzak vol praktische tips en theoretische kennis om een goede bewegingsles te kunnen verzorgen.

Het lezen en toepassen van de kennisbasis helpt je bij het voorbereiden, verzorgen en evalueren van de lessen bewegingsonderwijs specifiek met kleuters. Daarnaast biedt dit boek jou de mogelijkheid om je verder te verdiepen in basiskennis over kleuters, jouw mogelijkheden als leerkracht in het speellokaal en de visie op bewegingsonderwijs binnen de schoolorganisatie. Ieder hoofdstuk wordt geïllustreerd met veel foto's, overzichtelijke tabellen en figuren. Door de vele praktijkvoorbeelden gaan de lessen bewegingsonderwijs met kleuters echt leven.

Meer informatie over beter spelen en bewegen met kleuters en bewegingsonderwijs met het jonge kind kun je vinden op: www.beterspelenenbewegenmetkleuters.nl

Meer info?

Mail naar info@spelenmetgedrag.nl

icoon via flaticon.com